
•

ARBEJDSRET . 2. udgave

© Juristforbundets Forlag

Bogen er sat med Times og trykt i
Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern

Omslaget er tilrettelagt af
Rita Heisselberg

ISBN 87-574-3251-1

Indholdsfortegnelse

Forord	13
INTRODUKTION	15
a. Arbejdsretsudviklingen	17
b. Institutioner og kraftcentre på arbejdsmarkedet	21
c. Lønmodtagerbegrebet	26
FØRSTE DEL: ARBEJDSKONTRAKTENS RET	29
1. <i>Retskilderne</i>	30
a. De autoritative retskilder – lov og klar partsaftale. Prioriteringen imellem disse	31
a) Lovgivningen	31
b) Partsvedtagelser, ufravigelighedsproblemet	32
b. Udfyldning af arbejdsaftalen	36
a) Den gældende kollektive overenskomst	36
b) Andre muligheder: sædvaner, kutyper, skik og brug, overført lovanvendelse	37
c. Retskilderne i øvrigt	39
2. <i>Forum for afgørelse af stridigheder – processuelle grænsespørgsmål</i>	41
3. <i>Lønmodtagergrupperne</i>	47
a. Ansættelseslovgivningens forskellige lønmodtager- grupper	48
a) Funktionærer	48
b) § 1-lærlinge	51
c) § 30-lærlinge	52
d) EFG-lærlinge	52

e) Medhjælper	53
f) Tjenestemænd, tjenestemand»lignende« stillinger	54
g) Sømænd	55
h) Andre lønmodtagere	55
b. Betrothed som grundlag for overenskomstmæssig særstilling	56
4. Omkring ansættelsen	59
a. Formidlingen af kontakten mellem parterne	59
b. Den frie antagelsesret	60
c. Oplysningspligten ved ansættelsen	60
d. Formkrav	61
e. Habilitetsproblemer	62
f. Ansættelsesbetingelser	63
g. Tiltrædelsen	63
5. Tjenestekontraktens tidsvilkår	64
a. De normale ophørsgrunde	65
a) Generelt	65
b) Afskedigelsesindskrænkninger	66
c) Nærmere om opsigelsesreglerne	68
d) De normale tidsvilkår for enkelte kontrakter	69
– Funktionærer	69
– Lærlingeforhold og EFG-elever	70
– Medhjælper	70
– Opsigelsesregler i kollektive overenskomster	70
– Udfyldende regler om opsigelsesvarsel	71
e) Særlige regler i forbindelse med arbejdsforholdets ophør	71
– Fratrædelsesgodtgørelse til funktionærer	71
– Loven om kollektive afskedigelser	72
– Godtgørelse for usaglig afskedigelse	73
– Teknologiaftalen	74
– Tjenesteattest, oplysning om afskedigelsesgrunden	74
– Arbejdssøgning	74
b. De specielle ophørsgrunde	74
a) Arbejdskonflikter	75

b) Konkurs	76
c) Urigtige eller bristende forudsætninger generelt	76
6. Ændringer i arbejdsforholdet	81
a. De tilladelige vilkårsændringer – forudsætningerne for ansættelsen	81
b. Vilkårsændringer ud over kontraktens grænser	83
c. Særligt om identitetsændringer på arbejdsgiverside	84
7. Misligholdelse og fordringshavermora	87
a. Lønmodtagerens misligholdelse	89
a) Hæveadgangen	89
b) Erstatning	90
c) Forholdsmæssigt afslag	91
b. Arbejdsgiverens misligholdelse	92
a) Hævebeføjelsen	92
b) Erstatning	93
c) Vægringsretten	94
c. Fordringshavermora	95
8. Midlertidige arbejdshindringer	99
a. Midlertidige hindringer på arbejdsgiverside	99
a) Selve frigørelsen	100
b) Betalingskravet, når virksomheden ikke frigør sig	101
b. Hindringer på lønmodtagerside	101
a) Generelle betingelser for fraværets lovlighed	102
b) Betalingskravet	103
9. Lønmodtagerens forpligtelser	104
a. Arbejdsgiverens ledelsesret	105
a) Instruktionsbeføjelsen	107
b) Kontrollforanstaltninger	107
c) Reglementariske bestemmelser	107
b. Arbejdet	108
c. Arbejdstiden	109
a) Lovgivningen	109
b) Overenskomsternes arbejdstidsregler	110

d. Ansættelsesforholdets accessorier	111
a) Markedsbeskyttelsen	112
– Almindelige regler	113
– Aftalemæssige ordninger	114
b) Vandelskravet	119
c) Lønmodtagerens almindelige erstatningsansvar	120
10. <i>Arbejdsgiverens ydelse</i>	121
a. Vederlaget	122
a) Alment	122
b) Hvilke ydelser er vederlag?	124
c) Vederlagets beregningsgrundlag	125
d) Misligholdelse af vederlagsforpligtelsen	130
e) Tilbagesøgning af for meget erlagt betaling	131
f) Modregning i løn	131
b. Ferie	132
a) Generelt, særligt om kollektive ferieoverenskomster	132
b) Ferielovens almindelige ordning	133
– Feriens længde og afholdelse	133
– Feriebetalingen	136
c. Søgnehelligdagsbetaling	138
d. Fravær fra arbejdet	139
a) Dagpengeloven	140
b) Funktionærloven	145
c) Lærlingeloven	148
d) EFG-elever	148
e) Medhjælperloven	149
f) Barselsorlovsloven	149
g) Andre fraværstilfælde	149
e. Accessorier til ansættelsesforholdet	150
ANDEN DEL: KOLLEKTIVARBEJDSRETEN	153
1. <i>Generelt, kollektivarbejdsrettens kilder og idégrundlag</i> ..	153

2. <i>Formidlerrollen: Organisationerne og samarbejdet på de enkelte arbejdspladser</i>	159
a. Organisationsstrukturen	160
b. Arbejdstagerorganisationernes beføjelse til at handle på medlemmernes vegne	162
c. Medlemsrettigheder og -pligter i øvrigt	164
d. Ret til medlemskab	165
e. Samarbejdet på arbejdspladsen – samarbejdsudvalg og tillidsmænd	166
a) Tillidsmandsinstitutionen	166
b) Samarbejdsaftalen	167
3. <i>Redskabet for de materielle reguleringer: Den kollektive overenskomst</i>	169
a. Almindeligt om overenskomsterne, disses karakter og virkeområde	169
b. Overenskomstens gyldighedsområde	175
a) Hvem er dækket af pågældende overenskomst (dennes »personlige« gyldighedsområde)?	175
– Ind- og udmeldelser	175
– Udstrækning på arbejdsgiverside i øvrigt	176
– Udstrækning på lønmodtagerside i øvrigt	177
b) Hvilket arbejde omfattes af overenskomsten (dennes faglige gyldighedsområde)?	177
c. Fastlæggelse af overenskomstens materielle konsekvenser, dens fortolkning og udfyldning	178
4. <i>Arbejdsgiverens ledelsesret</i>	181
– Antagelsesbeføjelsen	183
– Afskedigelsesretten	183
– Retten til at foreskrive kontrolforanstaltninger, reglementariske bestemmelser, arbejdstidens tilrettelæggelse og de enkelte arbejdsopgaver	184
5. <i>»Fredspligten«</i>	185
a. Fredspligten ctr. dispositionsretten efter enkeltkontrakten	187

a) Lønmodtagerrettigheder på tværs af kollektiv- arbejdsrettens regler	188
– Fratræden under overholdelse af kontraktens tidsvilkår	189
– Misligholdelsesbeføjelsernes anvendelse	190
b) Arbejdsgiverens individualretlige dispositions- beføjelse, frigørelses- og reaktionsmulighederne ..	193
– Opsigelse under iagttagelse af kontraktens tidsvilkår	193
– Misligholdelsesbeføjelsernes anvendelse	194
b. Kollektivarbejdsretlige undtagelser fra fredspligten ..	195
a) Strejkearbejde	196
b) Sympatikonflikt	197
c) Andre tilfælde	201
6. <i>Stridigheder, når overenskomst er etableret</i>	202
a. Lokal forhandling, mægling og organisations- forhandling	206
b. Faglig voldgift	207
c. Arbejdsretten	210
– Særligt om Arbejdsrettens behandling og sanktionering af overenskomstbrud	211
7. <i>Overenskomstens ophør, tilvejebringelse af (ny)</i> <i>overenskomst</i>	216
a. Afvikling af en bestående overenskomst	216
b. Arbejdskamp	219
c. Forligsmandsloven og forhandlingsreglerne	223
– Forhandlingsregler	224
– Forligsmandsloven	224
TREDJE DEL: ARBEJDSMILJØET	228
1. <i>Arbejds miljøloven</i>	228
2. <i>Sikkerhedsarbejdet på den enkelte arbejdsplads –</i> <i>parternes ansvar, straf og erstatning</i>	232
3. <i>Det materielle arbejdsmiljø</i>	234

FJERDE DEL: DEN SOCIALE LOVGIVNING	236
1. <i>Generelt</i>	236
a. Social lovgivning i ansættelsesforholdet	236
b. Grundlaget for den egentlige sociallovgivning	237
2. <i>De enkelte love</i>	240
a. Dagpengeloven	240
b. Lov om arbejdsskadesforsikring	241
c. Lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring	243
d. Folkepensionsloven	247
e. Invalidepensionsloven	247
f. Enkepensionsloven	249
g. Sygesikringsloven	249
h. Lov om ATP	250
i. Løngarantilovent	251
j. Børnetilskudsloven	251
k. Bistandsloven	252
FEMTE DEL: ARBEJDSFORHOLD I UDLANDET	255
<i>Litteraturhenvisninger</i>	258
<i>Eksempler på overenskomstklausuler</i>	262
<i>Emneregister</i>	276
<i>En efterskrift</i>	281

Forkortelser

Sag: sag ved Den faste Voldgiftsret eller Arbejdsretten.

U: Ugeskrift for Retsvæsen.

AT: Arbejdsretligt Tidsskrift (arbejdsretlig afgørelsessamling, Juristforbundets Forlag).

Forord

Denne bog er skrevet som lærebog i arbejdsret. Men den skulle tillige kunne bruges som oversigtsværk inden for samme felt.

Den dækker de almindelige regler for det individuelle arbejdsforhold i de mest gængse ansættelser samt reglerne om de kollektive overenskomsters virkemåde, tilblivelse m.v. (den kollektive arbejdsret). Endvidere er i ganske kortfattet form medtaget en omtale af de sociale love, der har betydning for arbejdsmarkedet.

Ud fra fremstillingens formål er mere detaljerede diskussioner, der kan sløre helhedsbilledet, udeladt, og opmærksomheden er samlet om skildringen af den retstilstand, der må antages at være gældende i dag. Ligeledes er henvisninger til retspraksis kun medtaget i begrænset udstrækning og til illustration af teksten. Til brug for den, som måtte ønske at fordybe sig yderligere i enkelte af de behandlede emner, er der givet visse centrale litteraturhenvisninger i noteform, ligesom der afslutningsvis er tilføjet en generel litteraturliste.

Humblebæk i maj 1980

Ole Hasselbalch

Forord til 2. udgave

»Arbejdsret« er blevet vel modtaget – også blandt arbejdsmarkedets praktikere. Der har imidlertid været ønske om at få fremstillingen udvidet med en mere udførlig omtale af de almindelige arbejdsmarkedsreguleringer, der specielt på arbejdsmiljøområdet har fået stadig større betydning. Dette ønske er imødekommet i 2. udgaven, der tillige er rundet af med en summarisk introduktion til de retsproblemer, som dukker op, når arbejde udføres i udlandet. I øvrigt er fremstillingen ført à jour på grundlag af nye love og overenskomster.

Fremstillingen er fortsat kun i begrænset udstrækning ledsaget af mere udførlige eksemplifikationer hentet fra retspraksis. Dette beror bl.a. på ønsket om at begrænse dens omfang og forøge dens overskuelighed. Kontorchef, cand. jur. Niels Overgaard har givet tilsagn om at udarbejde en eksempelsamling knyttet til de enkelte kapitler. Denne vil komme til at indeholde illustrative retstilfælde og beskrivelser af praktisk forekommende, typiske situationer hentet fra arbejdslivet.

Opdelingen af bogens stof på en måde, som muliggør, at den alene læses i uddrag – og at man ændrer underafsniternes rækkefølge – er ligeledes fastholdt. Som noget nyt er i øvrigt til brug for undervisningssituationer medtaget eksempler på, hvorledes forskellige overenskomstbestemmelser kan se ud.

Humblebæk i februar 1982

Ole Hasselbalch

Introduktion

Arbejdsretten* behandler reglerne for virksomheders, medarbejdernes og organisationers forhold til hinanden på arbejdsmarkedet.

Herunder tages flere forskellige problemstillinger op. Groft set opdelt kan man *problemerne vedrørende individuelle arbejdskontrakter* mellem den enkelte arbejdstager og arbejdsgiveren for sig i, hvad der kaldes »den individuelle arbejdsret«, »ansættelsesretten« eller »arbejdskontraktens ret«. Som en anden del af arbejdsretten *er de regler der regulerer de kollektive overenskomster på arbejdsmarkedet og altså angår skabelsen og forvaltningen af selve de retsgrundlag, der ligger heri*. Denne del betegnes normalt som »den kollektive arbejdsret«. Grænserne imellem arbejdsrettens individuelle og kollektive del er dog flydende, og i enkelt-sager kommer resultatet jævnlige som et produkt af både arbejdsrettens individuelle og dens kollektive del.

De retsregler der tegner det arbejdsretlige system i dag udgør en bløt *blanding af lovgivning og aftalemæssige ordninger*. I sidste ende henseende *skaber de aftaler, der har form af såkaldte »kollektive overenskomster« en række specielle juridiske problemer*. Dette skyldes, at aftaleparten i hvert fald på den ene side, lønmodtageren, har karakter af en ubestemt kollektivitet, en organisation. Dette gør det besværligt at placere pligt og ret i henhold til overenskomsten, og gør denne til et særligt institut inden for arbejdsretten. Men i det anførte ligger i øvrigt også en antydning af *de interessekonstellationer på arbejdsmarkedet, hvorudaf det arbejdsretlige retssystem udkrystalliseres*: Samfundsmagten (repræsenteret af lovgiver), arbejdsgiverne og lønmodtagerne (evt. repræsenteret af organisationer). Som produkt af et gennem årene skiftende styrke-

* Om arbejdsrettens systematik m.v.: Ole Hasselbalch, »Arbejdsretlige Funktioner« 1979, p. 19 ff.

